

Cikkismertetés: Hogyan változott a dohányzás és betegségterhe 1990 és 2019 között?

Article review: How has the burden of smoking and disease changed between 1990 and 2019?

Ismerető:	Vitrai József
Ismeretett cikk:	GBD 2019 Tobacco Collaborators (2021). Spatial, temporal, and demographic patterns in prevalence of smoking tobacco use and attributable disease burden in 204 countries and territories, 1990-2019: a systematic analysis from the Global Burden of Disease Study 2019. <i>Lancet (London, England)</i> , S0140-6736(21)01169-7. Advance online publication. doi: 10.1016/S0140-6736(21)01169-7
Kulcsszavak:	dohányzás; halálozás; betegségteher; elvesztett egészséges életevek
Keywords:	smoking; mortality; disease burden; disability-adjusted life-years

Beküldve: 2021. 06. 21., doi: [10.24365/ef.v62i3.6638](https://doi.org/10.24365/ef.v62i3.6638)

HÁTTÉR

A világszerte jelentkező dohányzási járvány felszámolása a globális egészségügy egyik meghatározó kihívása. A dohányzás visszaszorítására irányuló nemzeti és nemzetközi erőfeszítések irányításához időben és átfogó becslésekre van szükség a dohányhasználat elterjedtségére és a dohányzásnak tulajdonítható betegségterhekre vonatkozóan.

MÓDSZEREK

A szerzők a *Global Burden of Diseases, Injuries, and Risk Factors Study* keretében 1990 és 2019 között 204 országra és területre vonatkozóan becsülték meg a füstképzéssel járó dohányzás prevalenciáját és a dohányzásnak tulajdonítható betegségterhet kor és nem szerint. Több, dohányzással kapcsolatos mutatót modelleztek 3 625 országos reprezentatív felmérés adatai alapján. Elvégezték a szakirodalom szisztematikusan áttekintését és Bayes-féle metaregressziós eljárásokkal 36 ok-okozati összefüggésben álló egészségügyi kimenetelre vonatkozóan megbecsülték a jelenlegi és korábbi dohányosok nemlineáris dózis-válasz kockázati görbéit.

Közvetlen becslési megközelítést alkalmaztak a dohányzásnak tulajdonítható terhek becslésére, így a dohányzás egészségre gyakorolt hatásaira a korábbiaknál átfogóbb becslést tudtak adni.

EREDMÉNYEK

2019-ben globálisan 1,14 milliárd (95%-os megbízhatósági intervallum 1,13–1,16) személy volt a felméréskor dohányos, akik 7,41 billió (7,11–7,74) cigaretta-egyenértéknyi dohányt fogyasztottak. Bár a dohányzás előfordulása 1990 óta jelentősen csökkent mind a 15 éves és idősebb férfiak (27,5%-os [26,5–28,5] csökkenés), mind a nők (37,7%-os [35,4–39,9] csökkenés) körében, a népességnövekedés következtében a dohányosok összlétszáma jelentősen megnőtt az 1990-es 0,99 milliárdról (0,98–1,00). Magyarországon a dohányzás gyakorisága nőknél 18,4%-kal (6,32%–29,4%) csökkent 1990 és 2019 között, míg férfiaknál a csökkenés mértéke 21,7% (15,6%–27,2%) volt.

Világszerte 2019-ben a dohányzás 7,69 millió (7,16–8,20) halálesetet okozott és 200 millió (185–214) elvesztett egészséges életévért volt felelős, és a férfiak körében a halálozás vezető kockázati tényezője volt (a férfiak halálozásának

20,2%-a [19,3–21,1]).¹ A dohányzás okozta 7,69 millió halálesetből 6,68 millió [86,9%] az aktív dohányosok körében következett be.

MEGBESZÉLÉS

Beavatkozás hiányában a dohányzásnak tulajdonítható évi 7,69 millió haláleset és 200 millió elvesztett egészséges életév száma a következő évtizedekben növekedni fog. A dohányzás

gyakoriságának csökkentése terén jelentős előrelépés figyelhető meg valamennyi régióban és a fejlődés minden szakaszában lévő országban, de a dohányzás visszaszorítása terén még mindig nagy különbségek tapasztalhatók. Az országok világos és sürgető feladata erős, bizonyítékokon alapuló szakpolitikák elfogadása annak érdekében, hogy felgyorsítsák a dohányzás elterjedtségének csökkentését, és polgárai számára jelentős egészségi előnyöket biztosítsanak.

TANULSÁGOK A HAZAI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

Szakértői becslések igazolják, a dohányzás még ma is komoly terhet jelent a magyar társadalom számára. A dohányzás visszaszorítására hozott hazai jogszabályok és a néhány éve elindított leszokástámogatási programok, úgy látszik, nem kielégítőek: a 2019-ben elvégzett Európai Lakossági Egészségfelmérés adatai szerint 2014 óta nem csökkent a naponta dohányzók aránya Magyarországon. Nemzetközi tapasztalatok igazolják a levonható következtetést: csakis az elsődleges megelőzést célzó, sokféle, több szinten és összehangoltan megvalósított beavatkozások hozhatnak értékelhető eredményt.

A magyar lakosság dohányzása miatt igen jelentős gazdasági hátrányok is kimutathatók: a dohányzásához kapcsolódó közvetlen és közvetett kiadások 2010-ben meghaladták a 440 milliárd forintot (Bakacs és mtsai, 2012). A legfrissebb becslés szerint 2017-re a kiadások mintegy harmadával nőttek, és meghaladták a 652 milliárd forintot (Joó, Bakacs és Vitrai, 2020). A gazdaságot, az ország versenyképességét erősen megterhelő kiadások is alátámasztják, hogy a dohányzás visszaszorítása kiemelt népegészségügyi feladat.

HIVATKOZÁSOK

Bakacs M., Balku E., Bodrogi J., Demjén T., Joó T., Vámos M., Vitrai J. és Vokó Z. (2012). *A dohányzás társadalmi terhei Magyarországon. Kiemelt megállapítások. Budapest, Országos Egészségfejlesztési Intézet.* http://www.fokuszpont.dohanyzasvisszaszoritasa.hu/sites/default/files/dohanyzas_tarsadalmi_terhe_OEFI_2012.pdf

Global Burden of Disease Collaborative Network. (2020) *Global Burden of Disease Study 2019 (GBD 2019) Results.* Seattle, United States: Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME). <http://ghdx.healthdata.org/gbd-results-tool>

Joó T., Bakacs M. és Vitrai J. (2020) *A dohányzás okozta betegségek társadalmi terhei Magyarországon.* [Még nem közzétett kézirat]. Semmelweis Egyetem Egészségügyi Menedzserképző Központ.

Információk a szerzőről:

Vitrai József, független népegészségügyi szakértő, vitrai.jozsef@gmail.com

¹ 2019-ben Magyarországon a dohányzásnak tulajdonított halálozás becsült értéke 27 119 (22 530–32 431) fő volt, ami 100 ezer főre vetítve 328 haláleset jelentett. Az elvesztett egészséges életévek száma 100 ezer főre vetítve 7 454 (6287–8854) volt. 1990-hez képest a halálozás aránya mintegy 17%-kal, az elvesztett egészséges életévek aránya 23%-kal csökkent. A magyar férfiaknál a dohányzásnak tulajdonított halálozás az összes halálozás 27%-át tette ki, ami mindössze 3%-kal kisebb, mint 1990-ben volt (GBD, 2019).